## DODAQLARI QURUMUŞ

Dodaqları qurumuş
Susus bir torpağam mən,
Sinəmdə cadara bax.
Budağından ayrılmış
Yaşıl bir yarpağam mən,
Qopduğum çinara bax.
Şimşəkləri çaxmamış
Bir bahar buluduyam
Göylərin sinəsində.
Tələtümü susmamış
Bir vulkanın oduyam
Mən Odlar ölkəsində.
Fırtınası yatanda
Ümmandan ayrılmışam,
Ümmana dönmək üçün.
Bir fırtına quşuyam,
Tufandan ayrılmışam,
Tufana dönmək üçün.
Daşlar, qayalar yıxan,
Coşub-daşan bir selin
Kəsilməyən səsiyəm.
Azadlıqçın döyüşən
Bir torpağın, bir elin
Bölünməz zərrəsiyəm...

*1964*

## ADDIMLAR

Sənət meydanına qədəm qoyuram,
Qoy sözüm güc alsın elimdən mənim.
Nə qədər çətindir, bunu duyuram,
Ay dostlar, tutunuz qolumdan mənim.



Körpəcə bir quşam, asiman dərin,
Mən o dərinliyə uçmaq istərəm.
Nəğmə dəftərimin, söz dəftərimin
Adını "Vətən"lə açmaq istərəm.

Mənim arzum budur, bir oğul kimi
Kaş bu çətinliyə dözə biləydim.
Vətənə sevgimi, elə sevgimi
Könül sözlərimlə yaza biləydim.

*1937*

## XƏZƏR, AY XƏZƏR...

Sahili sarı qumlu
Dalğası ağ Xəzərim.
Qum üstə bardaş qurub
Gəl oturaq, Xəzərim.
Mən balıqçı deyiləm,
Qayığım yox, torum yox,
Dalğalarla döyüşə
Qollarımda zorum yox.
Sən göygözlü mələksən,
Dumandan örpəyin var.
Göyərçin ləpələrdən
Qırçınlı köynəyin var.
Nəğmən vüsal andırar,
Ürəyimi yandırar.
Sahili sarı qumlu,
Dalğası ağ Xəzərim.
Gəl uzanıb sübhədək
Hey danışaq, Xəzərim.
Sahilə axşam qonur,
Ürəyimə qəm qonur.
Ayrılığın yamandır,
Bircə kəlmə, bircə söz

Yadigar de, amandır.
Səhər günəş doğanda
Aparar karvan məni,
Kim bilir ki, bir də sən
Görərsən haçan məni.
Hələ əldə fürsət var,
Hələ vaxt var, möhlət var.
Hələ göylər yenicə
Dumanlanır, qaralır,
Hələ sübhə çox qalır.
Qaziyanda* otaqlar
Ulduz-ulduz alışdı,
Pəncərədən axan nur
Dalğalara qarışdı.
Gəl, bu isti qum üstə
Bir də verək baş-başa,
Danış, danış, Xəzərim,
Uşaqlıq illərimə
Sənsən tanış, Xəzərim...

*Ənzəli, 1938.*

## KARVAN

Gecənin qulağında kədərli zəng səsləri,
Ağır-ağır yol gedir karvan şimala sarı.
Xəyal məni aparır, görən nə vaxtdan bəri
Dünyanı addımlayır zəngli dəvə qatarı.
Karvan şimala gedir, karvan cənuba gedir,
Karvan bəzən vətəndən uzaqlara yol alır.
Karvan bütün dünyanı zaman-zaman qət edir,

*Ənzəli şəhəri çay vasitəsilə iki hissəyə bölünür, onun bir hissəsinə Qaziyan deyilir.



Karvan kədər gətirir, karvan sevinc aparır.
Karvan gedir... Bir zaman Əbülüla Müərri
Bəlkə də bu karvanla bütün şərqi dolandı.
Kim bilir o dahinin ən gözəl əsərləri
İsti qumlar üstündə, xəyalında yarandı...
Karvan gedir aramsız, gecə qara, yol uzaq,
Arxamda mavi dəniz, öndə qarlı Savalan.
Dəvələr bir ahənglə yenə addımlayaraq
Ötürlər babaların keçdiyi tozlu yoldan.
Sarvanın gözlərində yuxusuzluq qəmi var,
Neçə gecə yatmamış, hey yeriyir, yeriyir.
Sarvanın özünün də qəribə aləmi var,
Zəng səsləri altında hər gün bayatı deyir:

Ağ dəvə düzdə qaldı,
Yükü Təbrizdə qaldı.
Oğlanı qan apardı,
Dərmanı qızda qalda.

Gecə sakit, uzaqlar əks edir bu nəğməni,
Dəvələr aram-aram addımlayırlar yenə.
O, Xəzər sahilindən alıb aparır məni,
Qədim Babək yurduna – Savalan ətəyinə...

*1938*

## ƏRDƏBİL

Gəlmişəm, xoş gəlmişəm, sanma məni yad, Ərdəbil,
Hər zaman könlüm olub fikrin ilə şad, Ərdəbil.

Mən nə mömin bir müsəlman, nə axund, nə hacıyam,
Nə gözəl Sonyaya vurğun, nə Fatı möhtacıyam,
Bil, nə qəflətdə keçirtdim ömrü, sonra acıyam,
Olmuşam cümlə-cəhalətdən mən azad, Ərdəbil,
Hər zaman könlüm olub fikrin ilə şad, Ərdəbil.

Söyləyiblər: "Getmə, bir özgə məkandır bu şəhər,
Hər yana baxsan məscid, ya da dükandır bu şəhər.
Həzrəti Adəm necə görmüş, hamandır bu şəhər.
Müşkül işdir bir daha olsun o, abad, Ərdəbil,
Gəl ona biz də deyək: – Ey dadi-bidad Ərdəbil".

Kəbleyi-nüsrətləri qaçmış bu yerdən, dad edib,
"Bir də müşküldür səni yad eyləyəm..." fəryad edib.
Bir zaman bu türbəni Şah İsmayıl abad edib,
İndi olmuşdur o, bərbaddan da bərbad, Ərdəbil,
Ərdəbil, ey dadi-bidad Ərdəbil...

Gəldim axır, baxmadım bu sözlərə, söhbətlərə,
Gördüm, ey dad, düşmüsən sən min töhmətlərə.
Bir tərəfdən qərq olubsan cürbəcür nemətlərə,
Bir tərəfdən də çalıb-çapmış səni yad, Ərdəbil,
Ərdəbil, ey dadi-bidad Ərdəbil.

Qəm yeməz, günlər gələr, aylar ötər, illər keçər,
Köksünə dağlar çəkən yüz-yüz bu müşküllər keçər.
Çən olar, gürşad tökər, çaylar daşar, sellər keçər,
Vaxt keçər, dövran keçər, qalmaz bu bünyad, Ərdəbil,
Onda bu könlüm kimi könlün olar şad, Ərdəbil.

*Ərdəbil, 1938*

## ŞEYX SƏFİ MƏQBƏRƏSİ

Qədim Ərdəbilin sinəsi üstdə,
Günbəzi qızılı bir məqbərə var.
Yaxından, uzaqdan hey dəstə-dəstə
Bura ziyarətə gəlir adamlar.



Gəlir illər boyu etiqadını
Bu böyük türbətə bağlayan gəlir.
Gəlir el dərdini, el həyatını
Canında canı tək saxlayan gəlir.

Məqbərə söylədim, nə mərmər sütun,
Nə də divarlarda rəngli kaşı var.
Darvaza ağzından qəbrədək bütün
Düzülmüş yan-yana sadəcə daşlar.

Fəqət bu daşların yaşı çox qədim,
Tarixi solmayan dastana dönmüş.
Haman bu yollarla nə qədər alim,
Nə qədər müdərris gəlib-gedərmiş...

Bir vaxt da Qızılbaş ordusu burda
And içib silaha sarılan zaman,
Vətən yolundakı vuruşmalarda
Önündə diz çöküb, baş əydi düşman.

Fəqət illər ötdü, dövran dəyişdi,
Dəyişdi hökmü də dövri-zamanın.
İgidlik, qoçaqlıq atından düşdü,
Ayağı açıldı bura düşmanın.

Gəlmələr, yerlilər, şahlar, krallar,
Bir gün bu qapıya yaman dadandı.
Nə başbilən oldu, nə də sahibkar,
Bir xalqın sənəti, varı talandı.

Yığıb apardılar xalçanı, qabı,
Nadir əlyazmalar Londona getdi.
Qızıl şirazələr çəkilmiş qapı
Ancaq bilinmədi harada idi.

Fəqət itirmədi öz hörmətini
Məqbərə zamandan-zamana qaldı.
Yadlar apardısa hər sərvətini,
O, xalqın gözündə yenə ucaldı.

Qədim Ərdəbilin sinəsi üstdə
Günbəzi qızılı bir məqbərə var.
Yaxından, uzaqdan hey dəstə-dəstə
Bura ziyarətə gəlir adamlar...

*Ərdəbil, 1940*

## İNQİLAB ŞAİRİYƏM

Mən nə şah, mən nə sultan, nə yaraşıq, nə zinət,
Nə əfsanə, nə mələk, nə saray, nə səltənət,
Nə qədim əsrləri yada salıb ağlayan,
Nə ömrünü qəzələ, mərsiyəyə bağlayan,
Nə dövrün hakiminə şer yazıb pul alan,
Nə cəlladlar önündə həya üçün alçalan,
Nə peymanə, nə saqi, nə şərab şairiyəm,
Azadlığın carçısı inqilab şairiyəm.

Mən əyilib hakimin əllərindən öpmədim,
Şerimi çiçək kimi ayaqlara səpmədim.
Nə aciz bir bəndəyəm, nə satılmış bir qulam,
Nə saray məddahıyam, dərgahlardan qovulam,
Mən ellərin oğluyam, ellər böyütmüş məni,
Şerim eldən alıbdır bu ilhamı, qüvvəni,
Mən nə şam, nə pərvanə, nə rübab şairiyəm,
Azadlığın carçısı inqilab şairiyəm.

Mənim könül dəftərim bənzəyir gülüstana,
Onda yer verilməmiş qarlı qışa, tufana.
Bir bahar ətri vardır hər şerimdə, sözümdə,



Baharın həsrətilə yaşayıram özüm də.
Mən əl açıb göylərdən diləmədim azadlıq.
Mənim arxalandığım onlardan daha artıq
Ölkələr həsrət çəkən afitab şairiyəm,
Azadlığın carçısı inqilab şairiyəm.

*Ərdəbil, 1941*

## NİYAR KARVANI

Hələ oyanmamış günəş yuxudan,
Yenicə boylanır üfüqdən səhər.
Fəqət yavaş-yavaş söküldükcə dan
Qırmızı boyanır yaşıl təpələr.
Buludlar axışır səmada lay-lay,
Sönür göy üzündə rəngi solmuş ay...

Niyardan şəhərə uzanan yolu*
Odur ağır-ağır bir nəfər gəlir.
Dalında kisə var, kömürlə dolu,
O qız nə danışır, nə də dincəlir.
"Amandır, görməsin məni pasiban"
Deyə nəfəs belə çəkmir qorxudan.

Bilir ki, zəhməti gedəcək həçə,
Şəhərə girməsə o ehtiyatla.
Bəlkə də yatmamış qız bütün gecə,
Elə ilk axşamdan çıxmışdır yola.
Qış keçir, yay keçir, nə vaxtdan bəri
O qız bu yollarda açır səhəri...

Başında yaylıq yox, ayağı yalın,
Dalında ağır bir kömür şələsi.
Ehtiyac içində boğulanların

*Niyar – Ərdəbil yaxınlığında kənd adıdır.

Kəsibdir çiynini ömür şələsi.
Bu yerdə insana ömür də yükdür,
Həyatı, nəşəsi, eşqi sönükdür.

Donubdur alnında damla-damla tər,
O yenə küçədə şələ gəzdirir.
Kim bilir, yuxudan durub bir nəfər,
Bəlkə kömür ala, hələ gəzdirir...
Gəzdirir satmaqçın o qız kömürü,
Kömürdən qaradır özünün ömrü.

Axır yanağına gözünün yaşı,
Ötürür köksünü o qız dərindən.
Bu haldan alışır qəlbinin başı.
(Qəzəbim qaldırar dağı yerindən).
Deyirəm: "Nə üçün gecə sübhədək
Çalışan insanlar ac qalsın gərək".

Bu bir cəhənnəmdir odsuz, alovsuz,
Görür, deməsəm də, arif olanlar.
Odur, bu atəşdə odlanır bir qız,
Fəqət nə tüstü var, nə də duman var,
Kim deyirsə gündür, həyatdır bu da,
Görüm ki, o özü düşsün bu oda.

*Ərdəbil, 1941*

## GƏLİN, DOSTLAR, GƏLİN

Gəlin, vətəndaşlar, gəlin, a dostlar,
Şairin sizlərə şad xəbəri var.
Yenə də ucalır gur səsim mənim,
Sönməmiş ilhamım, həvəsim mənim.
Tanıyır bu ellər əzəldən məni,
Çünki ayırmamış bu eldən məni



Nə fikrim, nə arzum, nə də sənətim;
Onun arzusudur saf məhəbbətim.
Qəlbimiz ayrısa, sinəmiz birdir,
Mənə ilham verən bizim ellərdir.
Qoy səsim yayılsın şəhərə, kəndə,
Gəlsin dəmirçi də, əkin əkən də,
Ayağı çarıqlı, əli çomaqlı,
Uzun yapıncılı, dəri papaqlı
Muzdurlar, çobanlar, de kim var gəlsin,
Vətənin qədrini duyanlar gəlsin.
Gəlsin qoy gözləri yolda qalanlar,
Səttarxan yurduna arxalananlar.
Gəlib axın-axın qoşulsun bizə,
Qaynayıb qarışsın sıx cərgəmizə.
Gəlin, vətən deyən cavanlar, gəlin,
Gəlib siz istəyən zamanlar, gəlin,
Gəl yapış ananın indi əlindən.
Onun arxasında bir dağ kimi sən
Dayan, qoyma düşmən toxunsun ona.
Onun o mehriban, ana qoynuna
Dünyalar sığınır görürsən bəzən.
Səni o saxladı körpəliyindən.
Döydü küreyini acı küləklər,
Pasibanın oldu hər axşam, səhər.
Çıxartdı həyatın fırtınasından.
İndi o girdabda boğulan zaman
Mehriban qolunu açaraq sənə,
Deyir: "Dar günümdür, oğul, gəlsənə.
Gəl, yad pəncələrdən gəl qurtar məni,
Soydu quldur məni, hökmdar məni.
Gözlərim yollarda qaldı amandır,
Sönən çırağımı əlinlə yandır.
Bəlkə bu zülmətdən qurtaraq biz də,
Bir də qul olmayaq öz ölkəmizdə".

*Ərdəbil, 1945*

## SƏTTARXAN

*Bu şeir 1946-cı ildə Təbrizdə "Şairlər məclisi"nin təşkil etdiyi müsabiqədə ikinci dərəcəli mükafata layiq görülmüşdür.*

Yenə dindirdilər könül tarımı,
Bilmirəm zil deyə, ya da bəm deyə.
Mən də bu meydana atıldım, ey dost,
Əlimdə bir kağız, bir qələm deyə.

Pərvanə hər zaman çırpar özünü
Çırağa, məşələ; yanar şəm deyə.
Çox da öyünməsin deyin Bahara
"Bu yerin şairi tək mənəm" deyə.

Öz şəkər dilinə arxalandı o,
Mənə dil bilməyən bir əcəm deyə.
Bilmədim dilim də, vətənim də var,
Dünyada nə desən vətənimdə var.

Şair bərk ayaqda sınaqdan çıxar,
Uzaq yollar keçən kəhərlər kimi.
Yenə də ilhamım tutdu əlimdən
Köməyə yetişən səhərlər kimi.

Mən də öz borcumu vermək istərəm
Sənət cəbhəsində səfərbər kimi.
Səttarxan bu xalqın arasındadır,
Yaşayır hər zaman bir rəhbər kimi.

Mən onun yolunda əmrə hazıram
Vətəninə sadiq bir əsgər kimi.
Tüfəngim qələmdir, gücüm – sənətim,



Xalqıma bəllidir saf məhəbbətim.
Biz heç vaxt sınaqdan namərd çıxmarıq,
İgidlərin qanı qanımızdadır.
Nə düşmən, nə ölüm qorxuzmaz bizi
Səttarxan hər zaman yanımızdadır.

O bizim tarixə düşəndən bəri,
Qüdrət adımızda, sanımızdadır.
Çoxları istədi ayırsın onu,
Gördü qəlbimizdə, canımızdadır.
Əzəldən qaydadır bizdə hər zaman
Ürəkdə yaşayar adlı qəhrəman.

Təbrizin qoynundan çox igid çıxıb
Fəqət ucalmamış Səttarxan kimi.
Ağsaçlı tarixi varaqla bir-bir,
Oxu hər xəttini bir dastan kimi.
Onda ay da vardır, ulduz da vardır,
Sinəsi bəzəkli asiman kimi.
Çox az-az qəhrəman yetirir zaman
Bu el böyütdüyü qəhrəman kimi
Onu yaşadacaq xalqımız bizim
Ən oziz, ən böyük bir insan kimi.
Nə qədər biz varıq o ad da vardır,
Elin arzuları o adda vardır.

Gəzdim bu ölkəni mən qarış-qarış,
Hər yerdən çox sevir Qaradağ onu.
Böyüdüb həyata hədiyyə vermiş
Kiçik pəncərəli bir otaq onu.
Bahar günlərində xatırlayırdı
Uşaqkən gəzdiyi hər budaq onu.
Gördüm o dağları, qayalıqları
Qoynunda saxlamış çox qonaq onu.
Mənə həzin-həzin bir dastan dedi
Tərifə başlayıb hər bulaq onu.

Bilin, təbiət də tanıyır, dostlar,
Kimdə el sevgisi, vətən eşqi var.
Qocalar deyirdi: "Onun gəncliyi
Sıldırım dağlarda, qayada keçdi.
Düşmən ordusuyla durdu üz-üzə,
Ömrünün çox günü qovğada keçdi,
Hücuma keçəndə titrədi dağlar,
Dağ üstdən dağ çəkdi o, yada, keçdi.
Tez yandı, tez söndü zülmət içində,
Elə bil şam idi dünyada keçdi.
Əgər söndüsə də odu, şöləsi,
Adı könüllərin oldu nəğməsi.

Bizim bu yerlərə göz dikən yağı
Az ordu çəkməmiş ömrü boyunca.
Xalqımız hər zaman sirdaş kəsilmiş
Yəhərli bir ata, misri qılınca,
Dünyanı cəbhədə görən cavanlar,
Ömrünü dağlarda keçirən qoca
Demiş ki: – Mümkünmü mən yaşayarkən
Yurdumu düşmənlər qoysun hərraca.
Qızlar qılınc çəkib meydana çıxmış
– Yadların əlində əsir qalınca –
Demiş ki: – Ya öllük vətənimizdə,
Ya da azad olsun vətənimiz də.

Bu el hər çətinə, dara düşəndə
Heç dilsiz göylərə əl açmamışdır.
Hələ yalvarmayıb bir qulam kimi,
Kimsənin önündə dil açmamışdır.

Gülzara bənzəyən bu yer, bu torpaq
Yağılar əlində gül açmamışdır.
Sevməmiş əzəldən yadları yurdum,
Onlara sirrini el açmamışdır.
Xalq öz düyününü tək özü açmış,
Nə Tanrı, nə para–pul açmamışdır.
Vətən girdablarda boğulan zaman



Ya Babək qurtarmış, ya da Səttarxan.
Sərdara dedilər "gəl qoşul bizə",
O dedi: – Keçmərik növrağımızdan.
Canımız bizlərə əziz deyildir
Ana yurdumuzdan, torpağımızdan.
Bu Şərq ölkələri ilham alacaq
Bir gün qana batmış torpağımızdan.
Biz səngər başında and içmişik ki,
Ölək, ayrılmayaq yarağımızdan.
Məndən Rəhimxana xəbər aparın,
Qoşunu qaçmasın qabağımızdan.
Onun bu sözləri bir şüar oldu,
Nəsildən-nəsilə yadigar oldu.

Döyüş günlərində bir ad qazandı,
Tanıyır ən uzaq şəhərlər onu.
Bəzən al günəşlə yanaşı tutdu
Baharda açılan səhərlər onu.
İndi nəqş eləyir varaqlarında
Tarixi yaşadan əsərlər onu.
Bizimçün ən əziz bir yadigardır
Döyüş cəbhəsində görənlər onu.
Onun igidliyi bundan bəllidir:
Boyənmiş Lenin tək bir rəhbər onu.
Demiş ki, adınla fəxr edir vətən,
Bu Şərq ellərində hünərdə təksən.

Deyin Səttarxana qalxsın məzardan,
İndi yurdumuzda güllər açıbdır.
Aşıq sinəsinə basıb sazını,
Şeyda bülbül kimi dillər açıbdır.
Qurğuşun keçməyən, süngü açmayan
Qorxulu yolları sellər açıbdır.
Artıq boran keçib, qarlı qış keçib
Bizə qucağını illər açıbdır.

Odlara atılmış Azərbaycana
Səadət qapısın əllər açıbdır.
Səndən qüvvət aldıq döyüşlərdə biz
Dəyişdi tarixi cavan nəslimiz.

Yox, düşmən deməsin ölübdür Sərdar,
Onun köksündəki ürək bizdədir.
Yanaşı durmursa bu gün bizimlə
Bilin, götürdüyü tüfəng bizdədir.
Bizim arzumuz bir, amalımız bir,
O istək, o həsrət, dilək bizdədir.
Mən kimə əl açıb kömək istədim?
Dünya həsrət çəkən kömək bizdədir.
İranın əlləri bizə göz dikib
Azadlıq günəşi demək bizdədir.
Bunu şərqlilər də bilmişdir artıq
Bizdən keçəcəkdir Şərqə azadlıq.

*Təbriz, 1946*

## VƏTƏN MƏHƏBBƏTİ

Mən hicranla dolu ömür sürmüşəm,
Min əzab çəkmişəm, min qəm görmüşəm.
Axıb neysan kimi gözümün yaşı,
Nələr çəkdirməmiş mənə bu aləm.
İnan ki, əyilər dağların başı
Əgər dərdlərimi ona söyləsəm.
Fəqət qurtarmışam dardan, çətindən
Tək sənin eşqinlə, vətən, ey vətən.

Ömrümün gəncliyi bir çiçək oldu,
Vaxtsız tufanların əlində soldu.
Qanunlar bağladı qoluma zəncir,
Məni ayırdılar doğma elimdən.
Özüm də bilmədim günahım nədir,
Fəqət dedilər ki, müqəssirəm mən.



Daddım zəmanənin hər möhnətindən,
Sənin xatirinçin, vətən, ey vətən.
Keçdi aylar, illər, zaman da döndü,
Yüzillik bir həyat bir anda döndü.
Yenə də başlandı haqq savaşları,
Xalqım at oynatdı, silah götürdü.
Silib yanağına axan yaşları,
İnsanlar yurduma pənah gətirdi.
Ölkələr danışdı rəşadətindən,
Düşdün dildən-dilə, vətən, ey vətən.

Deməyin bunlar ki, bir xatiratdır,
Yox, mənim ömrümdür, bu bir həyatdır.
Onun hər sətrində ürək qanım var,
Könlüm dincəlməyir onu anmasa.
Bunu yaxşı demiş bizim babalar:
"Gözdən yaş çıxmayır ürək yanmasa".
Bir kədər duysan da hər söhbətimdən,
Sənin həsrətindir, vətən, ey vətən.

Qoy düşmən deməsin uzaqdayam mən,
Yox, məni böyüdən torpaqdayam mən.
Onun nəfəsilə qızınır sinəm,
Sevib əzizləyir bu dağlar məni.
Mən böyük Babəkin nişanəsiyəm,
Əyməz bu yaralar, bu dağlar məni.
Hər gün ilham alıb məhəbbətindən,
Artır qüdrətimiz, vətən, ey vətən.

Atamın sonqəri məzarı oldu,
Üstünə bir qırıq kərpic qoyuldu.
Dostları süngüylə qazdı: "Mücahid".
Mənim də "Fədai" qalacaq adım.
Sabahkı döyüşə olmasam şahid,
Başqa bir ad ilə yenə övladım
O gün vuruşacaq...
Bil, bu zülmətdən
Qurtaracaq səni, vətən, ey vətən.

*Bakı, 1948*

## TƏBRİZİN BAHARI

Gurşad təzə dayanmışdır... hava durulur,
Bulud keçir, göyün üzü görünür təmiz.
Qarı nənə hanasını uzadır, odur,
Elə bil ki, kəmənd atır buluda dəniz...

Günəş batır... dağ başında topa buludlar
Sanki pambıq tayasıdır alışıb-yanır.
Bahar gəlmiş, baş qaldırır çiçəklər, otlar,
Ana torpaq yuxusundan artıq oyanır...

Sərin-sərin meh əsdikcə titrəyir yarpaq,
Çiçəklərin dodağından süzülür inci.
Sarı bülbül gəzir yenə, bax, budaq-budaq
Oxuduqca sinəsinə sığmır sevinci.

Qara dəniz dalğalanır, kiçik ləpələr
Qum üstündə göyərçin tək görünür yenə.
Deyirlər ki, əsrlərdir hər axşam-səhər
Sular nəsə pıçıldayır sahillərinə...

Bir ağacın gövdəsinə söykənmişəm tək,
Yenə məni məftun etmiş özünə bahar.
Ara-sıra tər budaqlar siləkələnərək
Gah başıma çiçək tökür, gah da damcılar.

Orda-burda dəstə-dəstə qızlar, oğlanlar
Qarmon çalır, nəğmə deyir, çiçək dərirlər.
Düşünürəm, doğrudan da burda bəxtiyar
Ömr sürür qayğıbilməz, xoşbəxt nəsillər.

Birdən məni ayrı salır düşüncələrdən
"Alın, sizə məktub gəlmiş" söyləyən bir kəs.
(Əziz dostum, kim qürbətdə olmamış, inan,
Məktubdakı o mənəvi qüdrəti bilməz...)



Bir kitab da verir mənə dostum gülərək:
– Bax bu da bir gənc ürəyin əziz barıdır.
Bakıdandır, unutmamış dostların, demək,
Al, şairə şairənin yadigarıdır.

Aç "Təbrizin baharı"nı, bir şer oxu,
Deyirlər ki, sizin yerdə gözəl olur yaz.
Mən dinmirəm... (cavabsızdır onun arzusu),
O bilmir ki, nə olmuşdur, duruxur bir az.

Mən dinmirəm... xəyal məni çəkib aparır,
Yenə durur gözlərimin önündə Təbriz.
İlk bahardır... göy gurlayır, bərk yağış yağır.
Bir divara söykənirik sevgilimlə biz...

Sərdar bağı, ağ çiçəkli badam ağacı,
Qərənfillər, yasəmənlər, bahar neysanı,
Şimşək səsi, üfüqlərin odlu qırmancı,
Gözüyaşlı buludların başsız karvanı.

Daşqın sellər, Acı çayı, sərin bulaqlar,
"Şah könlü"nün əyri yolu, yaşıl çəmənlər,
Gözlərimdə canlandıqca, mənsə biqərar
Deyirəm ki, indi sizdən qalmışmı əsər?

Yox, dağıtdı o cəlalı, dağıtdı düşmən,
Ancaq elin ilqarını poza bilmədi.
O sən görən Təbriz deyil, şəhəri gəzsən,
Fırtınalı bir dənizə bənzəyir indi.

Azəroğlun qorxutmadı nə sürgün, nə dar,
Baxışlarda qəzəb vardır, ürəklərdə kin.
Xiyabandan qorxa-qorxa keçir ağalar,
Onlar bilir bu ellərin ürəyindəkin.
Onlar bilir azərilər dözməz heç zaman,
Bu məhkumluq zəncirini qırar bir səhər.
Onlar qorxur bir gün gələ yenə təzədən
Cəbhələrdən baş qaldıra itən igidlər.

"Gələr" dedim, dostum dönüb diqqətlə baxdı,
O, qəlbimi gözlərimdən oxudu dərhal.
Danışmadım... uzaqlarda ildırım çaxdı,
Göy gurladı, buludlarda göründü hilal...

Mən o gecə gözlərimi yummadım inan,
Elə bil ki, sinəm üstə dağ qalanmışdı.
Məni rahat buraxmadı xəyal, həyəcan,
Neçə şer ürəyimə daldalanmışdı.

Mən yatmadım, göy sularda günəş ucaldı,
Daha səndən nə gizlədim, əziz oxucum,
Nə mən borclu, nə o dostum niskilli qaldı
Bu şerimi səhər tezdən ona oxudum.

*Yalta, 1950*

## YALTADAN MƏKTUB

Sevgilim, yağışlı bir yaz günüdür,
Tutmuş hər tərəfi yenə çən, duman.
Nə sahil, nə şəhər, nə göy görünür.
Pəncərə ardında durub bayaqdan
Səni düşünürəm... Axı adətən
Yağışlı günlərdə darıxır insan.
Qəlbimdə, fikrimdə, xəyalımda sən,
Bir də ilk görüşü anıram bu an.

Onda Təbrizdəydik, gözəl bahardı,
Neysan aylarıydı, xatırla bir sən.
Hər hasar üstündə bir əklil vardı
Badam ağacının çiçəklərindən.

Səhər gün çıxardı, ilıq yaz günü,
Günorta şiddətlə yağardı yağış.
Əlvan rənglər ilə göyün üzünü
Bəzəyən qurşaqlar, yadında qalmış?
Sevgilim, sənin də xatirindəmi,



Yağışlı bir gündü görüşəndə biz.
Mənim yadımdadır, bax bu gün kimi
Ayrılmaq bilmirdi nəzərlərimiz.

O gün tək otaqda qəlbim qaraldı,
Yağış da qoymadı bir göz açım mən.
Gözüm bütün günü küçədə qaldı,
Elə bil bu saat ən gələcəksən.

Axdı şüşələrdən kiçik damcılar.
Bu düşdü, başqası axdı tazadan.
Sayırdım onları qəlbim intizar,
Nə üçün? Özüm də bilmirdim, inan...

Saydım saatları, günü, həftəni
Çox az qismət oldu səadət mənə.
Yağışlı bir gündə tapdımsa səni
Zülmət bir gecədə itirdim yenə.

Artıq beş il keçir o ilk görüşdən,
Yenə də mən səndən düşmüşəm uzaq.
İndi cənubdayam... yenə yağış, çən,
Gözəl bir otaqda tək mənəm oyaq.

Düşürsən yadıma... qəmlənir ürək,
Görən sən hardasan, kim bilir, yəqin,
Bu axşam sənin də bəlkə mənimtək
Qapıda qalmışdır nəmli gözlərin.

Alnını söykəyib soyuq şüşəyə,
Sənmisən hicranın oduna yanan?
Küləkmi səs salıb bizim küçəyə,
Yoxsa həzin-həzin sən oxuyursan?
Görürəm bulud tək gözlərin dolub,

Bəlkə ağlayırsan? Bu hal nə haldır?
Yoxsa bu ayrılıq sənə dərd olub,
Yəqin iradəni əlindən aldı?

– Ağlama, sevgilim, bilirsən ki, sən
Hər ağlayan zaman sıxılır qəlbim,–
Deyərkən şüşəyə toxunur birdən
Sənin saçlarına uzanan əlim.

Xəyallar çəkilir, yenə tökəm, bax,
Çöldə şimşək çaxır, bərk yağış yağır.
Yenə də şüşədən yuvarlanaraq,
Sənin göz yaşların süzülüb axır.

*Yalta, 1950*

## YADIMA DÜŞDÜ

Aşıq, qış qurtardı, il təzələndi,
Təbrizin baharı yadıma düşdü.
Qara gözlərindən ayrı düşdüyüm
O könül dildarı yadıma düşdü.

Nərgizin gözləri süzüləndə gəl,
Bənövşənin boynu üzüləndə gəl,
Ağ buxaq altında düzüləndə gəl!
O əhdi, ilqarı yadıma düşdü.

Aşıq, bir məclis qur, yenə saz götür,
Şair xəyalımdan gör nələr ötür:
Uçdu sarı bülbül, tək qaldı Tahir,
Onun Zöhrə yarı yadıma düşdü.

Sənin sözlərinin vurğunuyam mən,
Bir cığalı təcnis də Ələsgərdən.
Yaz gəldi, dağları məskən etdi çən,
Abbasın əşarı yadıma düşdü.
Buludlar su olub torpağa endi.



Badam ağacları gül açıb indi.
Yenə bizim dağlar yaşıl geyindi,
Savalanın qarı yadıma düşdü.

Yenə el adəti, elin bayramı,
Axır çərşənbəsi, bahar axşamı,
Bu gün nov üstünə gedəcək hamı,
Qızların qatarı yadıma düşdü.

*Yalta, 1950*

## OĞLUM ETİBARA

(İki şer)

Oğul, evimizə qədəm qoyandan
Sənə söyləməyə xeyli sözüm var.
Fəqət hardan tapım mən vaxtı, hardan,
Əlindən nə gecəm, nə gündüzüm var.

Nə vaxt ki, oyaqsan, haray salaraq
Töküb dağıdırsan, qarışır hər yan.
Yatırsan – sükuta qərq olur otaq,
Danışa bilmirik biz qorxumuzdan.

Anan çox çəkmişdir əziyyətini,
Gündüz dincəlməmiş, gecə yatmamış.
Yüz yol yatağından qalxsa da, səni
Bir dəfə yuxudan kal oyatmamış.

Bəzən səhərədək uyumamışsan,
Biz səni nə qədər tutmuşuq dilə.
Sübhü gözlərilə açarkən anan,
Sənin bir gülüşün, təbəssümünlə
Bütün ağrıları unudub, yenə
Şirin layla çalmış təzədən sənə.
Xəstə də yatmısan sən uzun müddət,

Bəzən bilinməmiş azarın, dərdin.
Həkimin, dərmanın olsa da fəqət
Bilirəm, yenə də uçub gedərdin,
Bir də qayıtmazdın sən bu otağa
Əcəl tez axtarıb tapardı səni.
Anan sinəsini verib qabağa,
Ölümün əlindən qopardı səni.
İndi sağalmısan, bir yaşın da var,
Yenə əl çəkmirsən dəcəlliyindən.
Daha söz qanırsan, oğlum, Etibar,
Sənlə çox ciddi danışıram mən.

Bir ildən artıqdır şer yazmıram,
Əgər acısam da bu hala bəzən.
Təəssüf etmirəm, Etibar, balam,
Sən özün həyatda şah əsərimsən.

Fəqət qəlbim yanır anana, oğlum,
O bərk xəstələnib bu son zamanda.
At bu dəcəlliyi bir yana, oğlum,
Qoy sən tək sağalıb dursun anan da.

Sənincün itirib o gəncliyini
O sənlə ağladı, sənlə sevindi.
Ağ çiçəklər kimi ömrün hər günü
Onun saçlarına ələnmiş indi.

Üzümə baxsan da indi diqqətlə
Ancaq duymayırsan nə deyir atan.
Bir zaman sən xəcalətlə
Anıb bu günləri utanacaqsan.

O zaman kim bilir nə deyəcəksən,
Mən yaza bilmirəm indi o hissi.
Sən danışmasan da, qoy söyləyim mən,



Ana nəvazişi, ana nəfəsi
Əzizdir dünyada hər şeydən, oğlum,
Onun qədrini bil bu gün sən, oğlum!

II

Mənim əziz oğlum, Etibar balam,
Sən təzə açılmış çiçək kimisən.
Gülüb-oynayırsan yenə bu axşam,
Sənə şer yazmaq istəyirəm mən.
Dəcəlsən, şıltaqsan, kürsən, inadsan,
Bilir xislətini qohum da, yad da.
Çox zaman əlindən yanaraq anan
Belə dəcəllikdə, belə inadda

Uşaq az tapılar, nə deyim buna...
Heç kəs övladını qarğımaz, odur,
Sözlər yığılsa da dilin ucuna
Anan qəzəbini yenidən udur.
Axı sən qəşəngsən, o gözün, qaşın
Nə Arazda vardır, nə də atanda,
Ay kimi gözəlsən, bəzən həmyaşın
Ulduza bənzəyir sənin yanında.

Şəvə gözlərini görəndə hər kəs;
Deyir ki, dünyaya gələndən yəqin,
Anan heç üzünü yumamışmı bəs?
Nə yaman qaradır gözlərin sənin.

Nə vaxt tərifini eşidir anan
Görürəm xoş gəlir bu sözlər ona.
Bəzən inadından danışılarkan
Çəkir yaxasını o zaman yana.

Axı bu görkəmin, bu qamətinlə
Oğlum, bizlərə yox, yana çəkmisən.
Bu mehribanlığın, cəsarətinlə
Anan da bilir ki, ona çəkmisən.

*Bakı, 1956*

## QƏLƏM YOLDAŞIM

Sevgilim,
dodağında həzin bir bayatı
yatırırsan körpəmizi,
gecə yarıdır...
Misralar
sanki Təbriz xiyabanından keçən
dəvə qatarıdır,
qəmli bir ahənglə axır.
Körpə dəcəl olsa da,
nəğmənin ahənginə uyub
xəyala dalmış kimi üzünə baxır.
Bəsdir,
bu qəmli nəğməni oxuma,
Oxuma, sevgilim.
Onsuz da yaman sıxılır qəlbim
bu tək otaqda.
Özüm 56-cı ildəyəm,
xəyalım on il qabaqda.
Gəlir xatirimə,
səngərdə yatdığım,
toza, torpağa batdığım
günlər.
Düşür yadıma fədai dostlarım,
Saqqal Vəli,
Şəmsüvarlı Əbi,
Qoca Şahmar.
Tüfəngin qundağına kəndir bağlayıb,
güllələri dağarcığa yığan,
tankı sinəsilə saxlayıb
qoşun qabağına çıxan
adsız qəhrəmanlar.
Düşür yadıma,
Sakit gecələrdə
düşmən səsini eşitməsin deyə
astadan bayatı deyən cavanlar.



Yox,
Oxuma, sevgilim,
Bu bayatıları oxuma,
Yetər.
Gəlir xatirimə
aylı axşamlarda
tüfəngin qundağı üstə şer yazıb
səhər atışmasından qabaq
bir daşın üstünə qalxıb
onu dostlara oxuduğum günlər.
Düşür yadıma
iki cəbhə dostum –
tüfəngim,
atım.
Biri nəğmə kimi alovlu idi,
biri cilovsuz xəyalım,
uçan qanadım.
Gəlir xatirimə
Təbrizə dönərkən cəbhədən
üçgünlük yolu
bir gecə-gündüzdə keçdiyim,
Gecə bayatı deyib,
gündüz bardaqlardan ayran içdiyim
günlər...
Gəlir xatirinə yəqin ki, sənin də
unutmamısansa əgər,
yenicə dönmüşdüm cəbhədən,
Sərdar xiyabanında
bir səhər üz-üzə gəldik.
Sən gülümsəyərək
bir mənə baxdın,
bir də paltarıma.
Sonra ciddi hal alıb
qaşqabağını tökdün,
toqqanı düzəldib
nizami köynəyinin ətəyini çəkdin,
bir əsgər kimi salamladın məni.

Mən sıxarkən əlini,
dedin:
"Boynuna sarılardım
Xiyaban olmasaydı əgər".
Yadındamı, sevgilim.
Bir əsgər əfsərlə yanaşı getdi
hərbi qərargaha qədər...
Sevgilim,
indi sən beşik başında
Layla çalırsan,
körpə *xumarlanır* yataqda.
Mənsə tək bir otaqda
yaman darıxıram,
yaman.
Gəlir xatirimə
o zaman
Təbriz xiyabanlarını keçib
"Şairlər məclisi"nə qoşa getdiyimiz
günlər.
Gəlir xatirimə,
hər səhər
gecə yazdığım şeri
mikrofon qabağında oxuyarkən mən,
"Azərbaycan"da çıxardı *sənin* nəğmən.
Sevgilim,
bir uzun illərin sınağından
keçib gələn,
həyatın ağlı-qaralı günlərini görən,
bir məsləkə uğrunda vuruşub,
bir həyata nəğmə qoşub,
yaşamışıq.
Üzümüz ağ,
alnımız açıq.
Sevgilim,
sən dünən cəbhə dostum,
qələm yoldaşım idin,
bu gün həyat yoldaşım olmusan artıq,



Sən,
tüfəngi atıb bir yana
keşik başından
beşik başına
keçib
laylay çalırsan oğluna.
Bilirəm,
sən unutmamısan ilk əhdini,
ilk ilqarını.
Cəbhədə ölən igidlərin yerinə
Böyüdürsən Arazını,
Etibarını.
Sevgilim,
oxu!
Şən mahnılar oxu!
Qoy daha möhkəm gurlasın nəğmən!
Oxu, sevgilim,
Elə oxu,
qoy bilsinlər ki,
fədai olduğunu
unutmamısan sən.

*Bakı, 1956*

## 35 YAŞIM

Əqrəb əqrəbə toxundu,
qırmızı lent kəsildi elə bil.
Açıq qapıdan gəldi yeni il.
Gəldi,
əlində dəstə çiçək.
-Dostlar,
Yeni ilin sağlığına içək.
-İçək!
Səsləndi piyalələr.
Mən də

əlvida edib
35 yaşıma,
Dolu bir piyaləni
çəkdim başıma.
-Sağ olun, dostlar,
Sağ ol, həyat yoldaşım,
Sən də sağ ol , 35 yaşım!
35 nəğməyə bənzər
Ömrün keçən illəri...
Mənsə o nəğmələri
bəzən kədərli ötdüm,
bəzən gülərüzlü, şən.
35 nəğmə uçdu
bu 35 ildə
mənim dilimdən.
İndi il təzələndi,
yaşım bir il artsa da
Nə gileyim var,
nə umacağım,
Nə də ümidim azalır həyatda.
Səhər işə gedəcəyəm,
Axşam dönəcəyəm evə.
Yox,
Belə düşünməyin həyatımı
Yox,
həyat belə olsa əgər,
O nəyə dəyər?!
Doğrudur, nə dövlətim,
nə də miknətim var.
Ancaq, açıq süfrəmdə
pendir, çörək tapılar.
Dostlarım min-min,
Saymaqla qurtarmaz.
Hamıya tanışdır düşmənim,
Fəqət bir niskilim var mənim.
Dostlar bilsə də,
açmadı.
Ancaq,



Mən açmasam qalıb
qəlbimə dərd olacaq.
Yüz il yaşasan,
Yüz bahar görsən həyatda,
Deyin,
nəyə dəyər
ömrün bircə nəğməsini əgər
ötməsən ana yurdda.
35 il keçdi ömrümdən,
35 nəğmə uçdu dilimdən,
İl də təzələndi.
Baxın,
nəyim var indi.
Məclisimiz şən,
Qədəhlər dolu,
dostlar,
oğlum, sevgilim –
Hamı toplanmış başıma.
Mənsə,
qəlbimdə sevinc,
bir də niskilim,
qədəm qoyuram.
35 yaşıma.

*Bakı, 1957*

## İSTİ KÖYNƏK

Dağdan enən zaman yağışa düşdüm,
Nə bir ağac tapdım, nə də bir qaya.
Kolların dibində tənha büzüşdüm
Səni düşündüm...

Gün batır, qaralır göy də, torpaq da,
Kim var ki, çöllərdə gəlsin haraya.
Qoşqar dağlarından xeyli uzaqda
Səni düşündüm...

Dostum, sən hardasan? Darda qalmışam.
İslanıb əynimə yapışdı köynək.
Uzaq bir ölkədə qərib bir axşam
Səni düşündüm...

O isti köynəyi gətir, ay Səməd*
Gətir, öz dostunu çətindən qurtar.
Qəlbimdə intizar, kədər, məhəbbət,
Səni düşündüm...

Keçəcək yağış da, sel də, bulud da,
İllər də ötəcək bu ömrümüzdən.
Görən nə qalacaq, dedim həyatda;
Səni düşündüm...

Kim bilir dünyanın min nemətindən
Bir şer həvəsim qalacaq yəqin.
Bir də köynəyinin hərarətindən
Dostum, donmayacaq heç vaxt bədənim.

Yüz yerdə tutsa da yağış, qar məni
Bildim məhəbbətin qurtarar məni,
Səni düşündüm,
Səni düşündüm...

*Kislovodsk, 1958*

*Qoşqarda yağışa düşdüyümüz zaman Səməd Afiyət öz isti köynəyini verib məni xəstələnməkdən qurtarmışdı



## ƏSL ŞAİR

*Mədinə Gülgünə*

Sənin arzuların, hissin, ilhamın
Neysan yağışına bənzər hər zaman.
Tez yağıb, tez keçər, bağı, çəməni
Ətirli güllərlə bəzər hər zaman.

Sevincin, kədərin bir dağ selidir,
O, sakit axmamış, axmaz bir an da.
Qəlbinin odundan qaynayar, inan,
Şimal qütbündəki buzlu ümman da.

Qəzəbin, nifrətin şimşək kimidir,
Sal daşı parçalar, qayadan keçər.
Qəlbim deməyəni deməz dilin də,
Səni boğazından assalar əgər.

Fikrində, sözündə xəsis olanlar
Yüz il yaşasa da, bil, gözə dəyməz.
Duyğusuz yazılmış yüzlərlə əsər
Ürəkdən deyilmiş bir sözə dəyməz.

Bu odlu xislətin sözünə axmış,
Dostu isindirər, yadı yandırar.
Alov parçasıdır hər misran sənin,
Onu oda atsan, odu yandırar.

Sən bu ilhamınla, təxəyyülünlə
Bir il də yaşasan, yüz il də qalsan,
Sönməz hərarətin, sönməz atəşin
Səni şair doğmuş əzəldən anan.

*1958*

## NƏĞMƏ

Bir nəğmə oxudu sevgilim dünən,
Sanki sellər, sular başımdan aşdı.
Elə bir nəğmə ki, onu dünyada
Hələ bir müğənni oxumamışdı.

Ana laylası tək həlim, mehriban,
Bir dağ seli kimi coşqun, dalğalı.
Nəğmədə sönməmiş bir məhəbbətin
Həm sevinci vardı, həm də məlalı.

"Ömrüm ötdü yarıdan,
İstəyim yox Tanrıdan.
Ürəyimi ağrıdan
Sənə neçə sözüm var,
Neçə sözüm, sevgilim.

Dağ başına endi çən,
Ağ geyindi çöl, çəmən.
Saçlarının rəngindən
Görürəm qocalmısan
Artır dərdim, niskilim.

Mən xəstə, sən ixtiyar,
Ömrə yoxdur etibar.
Bir şer yaz yadigar
Onu oxuyanda mən
Həm ağlayım, həm gülüm..."

O susdu... Nəğmə də uçdu otaqdan,
Duydum sevgilimin gilayəsini,
Dedim ki, mən sənə bağışlamışam
Sinəmin söz dolu xəzinəsini.



Sən şeir istədin, bir şer azdır,
Nədir xəzinədən alsan bir inci.
Sənindir qəlbimdən gələn hər nəğmə,
Onun həm kədəri, həm də sevinci...

*Soçi, 1960*

* * *

Neçə bahar yola salmışam,
ancaq
nə cırcırama kimi oynaq,
nə qurbağa kimi soyuqqanlı.
Nə də göylər kimi dartılmışam
sisli, dumanlı.
Qəhrəman da olmamışam,
düşmən ordusunu pərən-pərən sala bilim.
Bir gözəl qəlbini də ovlamadım,
Fərhad tək
məhəbbət dünyasında qala bilim.
Büdrədiyim çağlar da olub,
Yıxılmamışam ancaq.
Nə özgə hesabına yaşamaq istəmişəm,
Nə başqasının əlilə ucalmaq.
Keşməkeşli illərdə ötsə də gəncliyim
təəssüf etmirəm yenə.

O illəri yenidən qaytarsalar mənə
inan, beləcə yaşayaram
Başıuca, üzüağ.
Ömrün payızına qədəm qoyub
tökülsəm də yarpaq-yarpaq,
qəm yemə, sevgilim.
Bir də ki, nə qəm,
mən ki, gəncliyimi itirməmişəm.
Hələ qışa da çox var...
Nə üçün yaşadığını duyan
ömrün payızını da, qışını da
bahar kimi yaşayar.

*1962*

## PAYIZDIR, ƏZİZİM...

Eyvanda qırmızı gül dibçəyi,
yazda çiçək açar.
Al-atlas ləçəyi
Yanar,
dan yeri kimi.
Yarpaqlar
buludsuz cənub göyləri kimi
göməgöy!
Ləkəsiz.
Suyunu, günəşini
əskik etmirik biz.
Qoy firavan böyüsün
evimizin bəzəyi.
Həmişə yaşıl olsun
Onun yarpaq-yarpaq köynəyi.
Fəqət bir gün
ləkə düşdü,
saraldı bir yarpaq
Sonra da o biri.
Dedim, bəlkə də soyuqdur yeri.
Keçirtdim evə,
Olmadı yenə.
Sarılıq,
elə bil yoluxdu o birilərinə.
Saraldı, saraldı yarpaqlar...
Fikir apardı məni.
Görəsən niyə saralır?
Bəlkə bir azarı var?
Sevgilim əlini çəkdi
Ağarmış saçlarıma.
Dedi:
-Payızdır, əzizim...
daha nə etmək olar...

*1964*



## SÜLEYMAN RÜSTƏMƏ

Səni hər görəndə uçur xəyalım,
Yadıma ən gözəl bir dövran gəlir.
Elə bil ömrümün bahar çağında
Gah günəş görünür, gah duman gəlir.

Yenə xatirimdə qalmısan elə,
Şinelli, çəkməli o heykəlinlə.
Eşitdim gəlirsən, çıxdım sahilə
Dedim, qardaşımdır bu, mehman gəlir.

Yoluna gül səpdi el tabaq-tabaq,
Neçə dost evində sən qaldın qonaq.
Nə vaxt o günlərdən söz düşür ancaq
Yadıma Kəpəzlə Savalan gəlir.

Təbriz qızlarına qəzəllər dedin,
Məni unutmayın, gözəllər, dedin.
Bu bağlar, çəmənlər, bu güllər dedin
Mənə doğma gəlir, mehriban gəlir.

İndi o günlərdən neçə yaz keçir,
Bilirəm qəlbindən hansı söz keçir.
Hicranın qoynunda ömrümüz keçir
Heyif çoxlarına bu asan gəlir.

Nələr çəkdirmədi zəmanə bizə.
Dağ dağa qovuşdu, dəniz dənizə.
"Gün o gün olsun ki..." qoca Təbrizə
Deyəm, aç qoynunu Süleyman gəlir...

*1966*

## BABAMIN ÖMRÜ

Sən ağlaya-ağlaya gəldin həyata,
Gedərkən
üzündə həm təbəssüm vardı,
həm də kədər...
Qəbrinin başında duranlar
bunu duya bilmədilər.
Özün də bilmədin yəqin,
dünyada sevincin çox oldu,
yoxsa qəmin.
Kimi "nakam" deyib ağladı.
Kimini də boğdu qəhər.
Yüz il yaşasaydın
bəlkə "nakam" deməzdilər.
Yazıq babam.
Nə idi *sənin*
bu həyatdan alacağın kam?
Gəldin,
ağlaya-ağlaya.
Getdin,
Təbəssümün kədər boyalı.
Özün de,
biz nəyə yozaq bu halı?
Əziz babam.
Bu vida çağında
həyatını bir də yadına salsam
bilmirəm, razı qalarsan məndən,
ya gileyli.
Fəqət,
nə etməli...
Bəlkə bir gün
mənim də qəbrim başında
dayanaraq nəvəm belə,
həyatımı düşünə-düşünə
vidalaşacaq mənimlə...
Nə zaman ki, uşaqdın,



həyata əyləncə kimi baxdın.
Nə yanmağını bildin,
nə donmağını anladın.
Nə taleyindən küsdün,
Nə də bəxtini danladın.
Böyüdün,
böyüdü dərdin də, əzabın da.
Sən səadət axtardın
həyatın iztirabında.
Qolunun qüvvətini,
qəlbinin odunu,
beyninin nurunu taladı
bir parça çörək.
"Bunlar ötəridir..." dedin.
"Ağ gün qabaqdadır bəlkə..."
Ah, bu "bəlkə"lərə nə deyək...
İşlədin, işlədin...
Yorulmaq da bilmədin,
dincəlmək də.
Yadından çıxdı
dərddən ağlayıb,
sevincdən gülmək də...
Bir gün gücdən düşəndə
yeni həsrətlər doğdu sinəndə:
Bir isti koman olaydı,
bir yanan ocağın.
Kaş, bir işin olaydı,
ya bir parça torpağın...
Neçə il də çalışdın
bu həsrətlə
Qovuşduqca həsrət həsrətlə,
Üzündə kədər,
dodaqlarında təxəyyül aləminin təbəssümü
Getdin bu dünyadan.
Səndən qabaq getmiş
yüzləri, minləri kimi.
Gəldin... Getdin.

Özün də bilmədin niyə, neçin.
Həyatda əzabın çox oldu
Ya da sevincin?!
Axı sən insandın.
Əli, ayağı
şüuru, təfəkkürü
öz yerində olan insan!
Niyə bəs bu həyatdan
belə ayrılırsan?
Axı səbəb nəydi?
Niyə həyat qəddini belə əydi?!
Əzildin
dəyirman daşı altına düşmüş
buğda dənəsi kimi,
niyə?
Sən nə istəyirdin ki,
həyat saldı səni mongenəyə?
Yaşamaqçın doğuldun,
adına "insan" dedilər,
Fəqət,
sən ömrün günlərini daşıdın
beşikdən qəbrə qədər...
İndi qəbrə qoyuruq səni...
Əzablar, işgəncələr,
arzular, ümidlər
hər şey bitdi tamam.
Görəsən dünyaya niyə gəlmişdin,
niyə gedirsən...
Yazıq babam.
Yazıq babam.

*1964*



## İNAMLA YAŞAYIRAM

*İbrahim Topçubaşova*

Sən mənə inam verdin
ümidsizlik boğurkən məni.
Hələ də unutmamışam
o gün mənə röya kimi gələn
görkəmini...
Ağ xalatın,
tənzif yaşmağın,
rezin əlcəyin,
rezin başmağın
hələ də yadımdadır.
Çırağın altında bərq vuran,
bıçağının ovxarı,
qanımı donduran iynələrin qarı,
hələ də yadımdadır...
Yadımdadır,
təsəlli, tərif dolu,
qayğılı sözlərin də.
Yadımdadır,
tər damlaları düzüldükcə üzündə
mənə baxıb gülməyin belə.
Hər şey, hər şey yadımdadır,
unutmamışam hələ...
Unutduğum,
ümidsizliyin üstümə saldığı kölgədir,
Bir də sarğı otağından
Çıxarıldığım o an.
Qalan nə varsa xatırlayıram tamam.
Sən mənə ümid, inam verdin,
Həyatda inamla yaşayıram.

*1966*

## HƏYATA QAYITMIŞAM

Bu səhər
həkim baxıb yarama
mənə göz vurub gülümsədi,
sonra şəfqət bacısına:
– Olar, – dedi.
Həkim çıxdı otaqdan,
maraqla baxdım arxasınca.
Görəsən nədir bu "olar" kəlməsi.
Sonra yadıma düşdü
həkimin mənə baxıb gülməsi.
Təlaşım azalsa da,
Marağım azalmadı.
Axı gülməklə
bu "olar" kəlməsinin sirri
açılmadı.
Gözüm qapıda qaldı,
deyə bilmirəm necə.
İntizar üzdü məni,
sarğı dəyişən qız
otağa gəlincə.
Qız da baxıb üzümə gülümsədi:
– Qalxın gedək.
Mən də gülümsədim.
Ürəyimdən keçdi ki,
"nə araba var, nə də xərək,
axı necə gedək..."
Qız baxıb gözlərimə
– Olar, – dedi.
Daha hər şey aydındır indi,
qalxdım yataqdan.
Fəqət ağır-ağır,
qorxa-qorxa.
Baxdım ləngər vuran
qapıya, pəncərəyə, otağa.
Gözlərim qaraldı yaman.



Şəfqət bacısı tutub qolumdan
gətirdi pəncərə qabağına.
Baxdım çinarın payız güləşi altında
qızaran yarpağına.
Sevincdən qabardı sinəm,
demək yenidən qayıtdım həyata.
Küçədə ikibir, üçbir keçən
adamları gördüm,
qəribə gəldi mənə.
Hər şey iki həftə qabaq
gördüyüm kimiydi yenə...
Adamlar, kimi laqeyd,
kimi fikirli,
kimi qayğılı idi.
Kədərləndim yaman,
demək bir gün ayrıldın həyatdan
unudurlar səni.
Bu fikirlər sıxdı məni...
Elə bu zaman
Çinar altında duran
iki məktəbli əl etdi mənə.
Sonra iki nəfər də gəldi...
Sonra da bir nəfər...
Gülə-gülə mənə əl etdilər.
Mən də əllərimi yellədib havada:
– Bəli... Mənəm... Mən
Olar...Olar...
Deyib güldüm...
– Daha qalxdım yataqdan, dostlar,
həyata yenidən gəldim...

*1966*

## KÖNLÜM BAHAR İSTƏYİR

Könlüm bahar istəyir...
Doqquz aylıq həsrəti qəlbimdən silə bilsin.
Könlüm bahar istəyir...
Bütün təravətiylə qəlbimə gələ bilsin.

Könlüm bahar istəyir...
Çayları, irmaqları şəlaləyə döndərə,
Məclis qura, laləni piyaləyə döndərə.
Bənövşəsi, arx boyu düzüləndə yan-yana,
Öz ətrindən məst ola, boynu əyilə yana.
Buludlardan yol çəkə zanbağın ayağına,
Yağışdan inci düzə qönçənin yanağına.

Könlüm bahar istəyir...
Hər çatanda qaşını,
Neçə kəmənd toxuya günəşin zərrəsindən.
Dağların göz yaşını
Gilə-gilə axıda çalmalı zirvəsindən.
Dumanı çəmənlərə, bağlara örpək ola,
Gülləri gəlinlərə, qızlara çələng ola.

Könlüm bahar istəyir...
Qoca Sədi demişkən:
"Səhər dan yeri söküləndə dağ döşündə dayanam..."
Çiçəklərin ətrindən
Güneyində məst olub, quzeyində oyanam.
Üfüqdə halay vuran buludlar gülüşəndə
Gurşadından islanıb, qızınam günəşində.
Könlüm bahar istəyir...
Rəngi bol, nemətі bol,
gülabı, nabatı bol.

Şöhrəti eldə qala.
Elə bahar ola ki,
Gələn bahara kimi
Söhbəti dildə qala...

*1966*



## GÖYGÖL

Göygöl, tərifini çox eşitmişəm,
Adın dastan olub dilə düşübdür.
Gəzib oymaq-oymaq Azərbaycanı
Sorağın bizim də elə düşübdür.

Bizim Şahgölünün öz qardaşısan,
Deyirlər həsrətə sən tablaşırsan.
Odur nə kükrəyib, nə də daşırsan,
Şahgölü hicrandan çölə düşübdür.

Araz qoşun çəkdi yolu bağladı,
Yerlər yasa batdı, göylər ağladı.
Dağlar öz qoynunda səni saxladı,
O, şahlar əlinə kölə düşübdür.

Fəqət o kimdir ki, hicran görməyib,
Qəlbi sal daş olub, heç kövrəlməyib.
Deyirlər suların çaydan gəlməyib
Kəpəzin gözündən gilə düşübdür.

Sinəndə rəqs edir nərgiz, yasəmən,
Elə bil gül açmış yaşıl bir çəmən.
Gecələr sənmisən göydə əks edən,
Yoxsa göyün əksi gölə düşübdür?

Baharda qəlb açır növrağın sənin,
Deyirlər gözəldir hər çağın sənin.
Mənsə bir gün oldum qonağın sənin
Nə etmək, bizimki belə düşübdür.

*1957*